Fundusze strukturalne 2007 – 2013

Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności na lata 2007-2013 były kluczowymi instrumentami finansowymi Unii Europejskiej, skierowanymi na wspieranie rozwoju regionalnego, wzmacnianie konkurencyjności oraz zmniejszanie różnic ekonomicznych i społecznych pomiędzy regionami UE. Te środki finansowe stanowiły istotny element polityki spójności Unii Europejskiej, której celem było promowanie równomiernego rozwoju wszystkich regionów.

Główne fundusze strukturalne i Fundusz Spójności na okres 2007-2013 obejmowały:

1. **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRD):** Skoncentrowany na wsparciu inwestycji w infrastrukturę, innowacje, przedsiębiorczość, ochronę środowiska i rozwój zasobów ludzkich. EFRD miał na celu zwiększenie konkurencyjności regionów poprzez modernizację i rozwój gospodarczy.
2. **Europejski Fundusz Społeczny (EFS):** Finansował projekty związane z zatrudnieniem, edukacją, szkoleniami zawodowymi, integracją społeczną i walką z wykluczeniem społecznym. EFS skupiał się na poprawie sytuacji na rynku pracy i wzmacnianiu kapitału ludzkiego.
3. **Fundusz Spójności:** Został utworzony z myślą o wsparciu państw członkowskich o niższym dochodzie na modernizację infrastruktury transportowej, energetycznej i środowiskowej. Fundusz Spójności miał na celu zwiększenie integracji gospodarczej i społecznej w Unii Europejskiej.
4. **Instrument Finansowy Orientacji Rybołówstwa (IFOP):** Finansował projekty związane z modernizacją sektora rybołówstwa oraz wspierał działania na rzecz zrównoważonego rozwoju rybołówstwa i akwakultury.

5. **Instrument Finansowy Orientacji na Rynek (IOR):** Skierowany na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw oraz innowacyjnych start-upów poprzez udzielanie pożyczek i gwarancji.

Te fundusze były alokowane na podstawie tzw. programów operacyjnych, które były przygotowywane przez państwa członkowskie i zatwierdzane przez Komisję Europejską. Programy operacyjne określały priorytety inwestycyjne, cele oraz mechanizmy zarządzania środkami.

Dzięki Funduszom Strukturalnym i Funduszowi Spójności na lata 2007-2013 Unia Europejska wspierała rozwój regionalny, tworzenie miejsc pracy, zwiększenie konkurencyjności oraz poprawę jakości życia mieszkańców różnych regionów. Środki te miały na celu budowanie silniejszej i bardziej jednolitej gospodarki europejskiej, a ich efektywność była regularnie monitorowana i oceniana.

Zgodnie z obecnym (2005) stanem prac, w perspektywie finansowej 2007-2013 planuje się:

- utrzymanie wagi i budżetu polityki spójności – około 1/3 budżetu Unii Europejskiej,
- zmniejszenie liczby funduszy finansujących politykę spójności; planowane fundusze:

– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

– Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

– Fundusz Spójności

- zmniejszenie liczby działań strukturalnych.

Planowane kierunki działań i budżet w mld €

1	Wsparcie **konwergencji** – wspieranie przyspieszonego wzrostu i tworzenia miejsc pracy w regionach słabiej rozwiniętych (PKB poniżej 75% średniej UE-25); działania finansowane z EFRR, EFS i Funduszu Spójności.	**264,0**	78,5%
2	Wsparcie dla **regionalnej konkurencyjności i zatrudnienia** – wspieranie zmian strukturalnych w regionach niekwalifikujących się do wsparcia w ramach konwergencji; fundusze EFRR i EFS.	**57,9**	17,2%
3	Wsparcie dla **europejskiej współpracy terytorialnej** – wspieranie konkurencyjności terytorialnej oraz promowanie harmonijnego i zrównoważonego rozwoju terytorium UE – beneficjentami będą wewnętrzne i zewnętrzne regiony przygraniczne; finansowanie z EFRR.	**13,2**	3,94%
	Polityka spójności „Razem	**336,1**	

Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności na lata 2007-2013

stanowiły kluczowy element polityki spójności Unii Europejskiej, która miała na celu zmniejszenie różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi regionami i państwami członkowskimi. Były to największe środki finansowe UE, przeznaczone na wspieranie inwestycji w infrastrukturę, edukację, innowacje, ochronę środowiska oraz rozwój zasobów ludzkich.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRD) był głównym instrumentem służącym do wzmacniania gospodarki regionalnej poprzez finansowanie projektów infrastrukturalnych, jak również inwestycji w sektorze prywatnym, wspierających innowacje i rozwój technologiczny. Dzięki EFRD regiony miały szansę na modernizację swojej infrastruktury transportowej, energetycznej oraz komunikacyjnej, co miało zwiększyć ich konkurencyjność na rynku europejskim.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) skupiał się na poprawie sytuacji na rynku pracy i zwiększeniu możliwości zawodowych obywateli UE. Finansował projekty edukacyjne, szkoleniowe oraz integracyjne, wspierając osoby bezrobotne, młodzież, osoby niepełnosprawne oraz inne grupy marginalizowane na rynku pracy. Dzięki EFS realizowane były programy szkoleniowe, które zwiększały kwalifikacje zawodowe oraz zdolności adaptacyjne pracowników.

Fundusz Spójności miał na celu wsparcie państw i regionów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego poprzez inwestycje w infrastrukturę transportową, energetyczną oraz ochronę środowiska. Skierowany był również na modernizację i rozwój sektora publicznego, wspierając transformację społeczno-gospodarczą regionów, które potrzebowały wsparcia w nadrobieniu różnic rozwojowych w stosunku do bardziej rozwiniętych części UE.

Instrument Finansowy Orientacji Rybołówstwa (IFOP) wspierał sektor rybołówstwa i akwakultury poprzez finansowanie projektów związanych z ochroną zasobów naturalnych oraz

modernizacją flot rybackich. Natomiast Instrument Finansowy Orientacji na Rynek (IOR) wspierał przedsiębiorstwa poprzez udzielanie pożyczek i gwarancji, które miały na celu stymulowanie innowacyjności oraz konkurencyjności na rynkach lokalnych i regionalnych.

Wszystkie te fundusze były zarządzane przez państwa członkowskie oraz regiony, które przygotowywały i realizowały programy operacyjne, uwzględniając lokalne potrzeby oraz cele strategiczne. Komisja Europejska pełniła rolę nadzoru i monitorowania, zapewniając zgodność działań finansowanych z zasadami efektywnego zarządzania i przejrzystością wydatków publicznych.

Efektywność Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności na lata 2007-2013 była regularnie oceniana, co pozwalało na dostosowanie strategii inwestycyjnych i programów wsparcia do zmieniających się potrzeb i wyzwań europejskiego rynku gospodarczego. Dzięki tym środkom Unia Europejska wspierała integrację i rozwój, tworząc silniejszą i bardziej zrównoważoną gospodarkę europejską.

Źródło

up.gov.pl

funduszestrukturalne.gov.pl

fundusze-strukturalne.pl

fs.ngo.pl

delpol.pl

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Stan wdrażania funduszy strukturalnych – stan na 31-X-2005

Fundusze strukturalne cieszą się niesłabnącą popularnością. W październiku tego roku odnotowano wzrost liczby wniosków o dofinansowanie także w ramach wcześniej mniej popularnych działań. Z kolei Komisja Europejska przekazała 22 miliony euro na refundację wydatków.

Dane dotyczące wykorzystania funduszy strukturalnych są zbierane za pomocą systemu monitorowania NPR/PWD. Badane są między innymi: wartość złożonych i ocenionych formalnie wniosków o dofinansowanie z funduszy strukturalnych, wartość podpisanych umów i wartość zrealizowanych płatności. Dane te są porównywane z wysokością środków dostępnych w latach 2004-2006 (tzw. alokacja). Analiza jest przeprowadzana dla każdego z programów operacyjnych tworzących Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW) oraz Programów Inicjatywy Wspólnotowej (PIW) EQUAL i INTERREG III A.

W październiku złożono poprawne formalnie wnioski o wartości 2,1 mld złotych, a łączne wsparcie wnioskowane od początku realizacji WRS wzrosło do 50,7 mld złotych, czyli 151,5% alokacji na lata 2004-2006. Największy wzrost odnotowano w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – o 17 punktów procentowych oraz Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich (SPO ROL) – o 11 punktów procentowych.

Wnioski o największej łącznej wartości w stosunku do

przydziału na lata 2004-2006 zostały złożone w ramach:

- Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP) – 214,63%,
- ZPORR – 195,86%.

Wciąż niewielkie zainteresowanie wzbudza Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (SPO RYB).

Najpopularniejsze zajęcia w październiku tego roku to (liczba w nawiasach):

- Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu transportowego (1.1), Rozwój kultury i turystyki (1.4) oraz Obszary wiejskie (3.1) – ZPORR;
- Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska (2.4) – SPO WKP.

A także, między innymi:

- Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego (2.3) – SPO ROL;
- Poprawa jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy (2.2) – Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL).

W ramach PIW INTERREG III A najczęściej wnioskowano o projekty w ramach współpracy Polska-Meklemburgia-Pomorze Zachodnie/Brandenburgia.

Po złożeniu wnioski są poddawane ocenie formalnej i merytorycznej według ustalonych kryteriów. Instytucje, których wnioski uzyskały najwyższą ocenę, podpisują umowy lub są powiadamiane o decyzji o dofinansowaniu projektu.

W październiku tego roku podpisano umowy na kwotę 1,56 miliarda złotych. W sumie od początku realizacji programów podpisano umowy na ponad 17 mld złotych, co stanowi 50,7% alokacji na lata 2004-2006.

Umowy o największej wartości w stosunku do alokacji na lata 2004-2006 zostały podpisane w ramach:

- Pomoc Techniczna Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO PT) – 69,96%;
- Sektorowy Program Operacyjny Transport (SPO T) – 61,76%.
- ZPORR – 55,58%.

Pierwsza umowa w ramach INTERREG III A została podpisana w październiku tego roku. Obejmuje ona 90% zobowiązań w ramach działania Poprawa infrastruktury transportowej Programu Polska-Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia.

Październik był kolejnym miesiącem znacznego wzrostu płatności z kont programowych. Wydano 341 mln złotych, czyli o prawie 30% więcej niż we wrześniu tego roku. Natomiast od początku wdrażania funduszy strukturalnych wydano łącznie 1,45 mld złotych, czyli 4,35% alokacji na lata 2004-2006. Najwyższe łączne wydatki poniesiono dotychczas w ramach SPO RYB – 19,38% i SPO ROL – 13,06%. Płatności w październiku pochodziły ze wszystkich programów operacyjnych z wyjątkiem SPO RYBY i PIW INTERREG III A. Największe płatności – prawie 190 mln zł – zostały zrealizowane w ramach SPO ROL. Po raz pierwszy dokonano płatności w ramach SPO T.

We wrześniu do Komisji Europejskiej wpłynął kolejny wniosek o zwrot 37 milionów euro. Dotyczył on SPO ROL. W sumie złożono wnioski o wartości 113,6 mln euro, czyli 1,32% alokacji na lata 2004-2006. Z kolei Komisja Europejska wypłaciła Instytucji Płatniczej ponad 22 miliony euro jako refundację wydatków związanych z sześcioma programami operacyjnymi, w tym po raz pierwszy ze ZPORR, PO PT i PIW EQUAL.

Wskaźnik zawierania umów zbliżył się do pożądanego poziomu. Problemem pozostaje jednak tempo wydatkowania środków w różnych programach operacyjnych. W najbliższych miesiącach zostaną podjęte kroki w celu uproszczenia procedur, szczególnie w zakresie rozliczeń.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – EFRR został utworzony w 1975 roku w odpowiedzi na rosnące dysproporcje w rozwoju regionalnym (spowodowane kryzysem gospodarczym oraz przystąpieniem do Unii Europejskiej Wielkiej Brytanii i Irlandii).

Działania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zostały określone w artykule 160 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską: „Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ma na celu przyczynianie się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie poprzez udział w rozwoju i dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych”.

Działania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego koncentrują się na następujących obszarach:

- inicjatywy związane z rozwojem lokalnym i zatrudnieniem, a także działalność średnich i małych przedsiębiorstw
- opłacalne inwestycje produkcyjne, które tworzą lub utrzymują trwałe zatrudnienie,
- Infrastruktury,
- rozwój turystyki i inwestycje w kulturę,
- ochrona i poprawa stanu środowiska,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego.

W ramach tych obszarów współfinansowane są następujące działania:

1. **produktywne inwestycje w celu stworzenia i utrzymania stałych miejsc pracy;**
2. **inwestycje w infrastrukturę:**
    - które w regionach objętych Celem 1 przyczyniają się do zwiększenia potencjału gospodarczego, rozwoju, dostosowania strukturalnego oraz tworzenia lub utrzymania trwałych miejsc pracy w tych regionach, łącznie z inwestycjami w infrastrukturę przyczyniającymi się do tworzenia i rozwoju sieci transeuropejskich w dziedzinie transportu, telekomunikacji i infrastruktury energetycznej, z uwzględnieniem potrzeby połączenia z centralnymi regionami Wspólnoty regionów dotkniętych strukturalnymi utrudnieniami w wyniku ich wyspiarskiego, śródlądowego lub peryferyjnego położenia;
    - które w regionach i na obszarach objętych Celami 1 i 2 lub inicjatywami Wspólnoty, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. a) i b) rozporządzenia (WE) nr 1260/1999, dotyczą dywersyfikacji upadających ośrodków gospodarczych i obszarów przemysłowych, wspierają rewitalizację obszarów miejskich dotkniętych kryzysem oraz stwarzają lepszy dostęp do obszarów wiejskich i obszarów zależnych od rybołówstwa; narzędzia infrastrukturalne, których modernizacja lub przekształcenie jest warunkiem wstępnym dla tworzenia lub rozwoju działalności gospodarczej tworzącej miejsca pracy, w tym połączenia infrastrukturalne, od których zależy rozwój takiej działalności;
3. **rozwój potencjału endogenicznego** poprzez działania zachęcające i wspierające inicjatywy związane z rozwojem lokalnym i zatrudnieniem oraz działalność małych i średnich przedsiębiorstw, obejmujące w szczególności:

- pomoc dla firm, zwłaszcza w dziedzinie zarządzania, badań rynkowych i badań oraz usług wspólnych dla kilku firm,
- finansowanie transferu technologii, w szczególności obejmujące zbieranie i rozpowszechnianie informacji, wspólną organizację przedsiębiorstw i instytucji badawczych oraz finansowanie wprowadzania innowacji w przedsiębiorstwach,
- poprawa dostępu do finansowania i pożyczek dla przedsiębiorstw poprzez tworzenie i rozwój odpowiednich instrumentów finansowych, zgodnie z definicją zawartą w artykule 28 rozporządzenia (WE) nr 1260/1999,
- bezpośrednia pomoc inwestycyjna określona w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1260/1999, w przypadku gdy nie istnieją żadne programy pomocowe,
- zapewnienie odpowiedniej infrastruktury dla rozwoju lokalnego i polityki zatrudnienia,
- pomoc dla instytucji świadczących usługi w zakresie tworzenia miejsc pracy w regionie, ale z wyłączeniem działań finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),

4. **środki pomocy technicznej,** o których mowa w art. 2 ust. 4 akapit drugi rozporządzenia (WE) nr 1260/1999. nr 1260/1999.

EFRR może przyczynić się do finansowania inwestycji w edukację i zdrowie, które są korzystne dla dostosowania strukturalnego regionów.

EFRR będzie współfinansował projekty realizowane w ramach następujących programów operacyjnych:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego
- SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw
- SOP Transport

- Pomoc techniczna PO

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Fundusze strukturalne i ich podstawy prawne

Fundusze strukturalne to instrumenty polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów Unii Europejskiej. W ten sposób wzmacniana jest spójność ekonomiczna i społeczna Unii. Fundusze są przeznaczone dla tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dogonić średniego poziomu gospodarczego w UE. Polityki i fundusze strukturalne mają pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich głównych problemów gospodarczych.

Istnieją cztery fundusze strukturalne:

– Europejski Fundusz Społeczny

– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

– Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej

– Instrument Finansowy dla Rybołówstwa Wytyczne

– Fundusz Spójności, (instrument polityki strukturalnej)

W obecnym okresie budżetowym 2000-2006 zasady prowadzenia polityki strukturalnej UE są regulowane przez:

– Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 roku ustanawiające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych;

– Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);

– Rozporządzenie (WE) nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS);

– Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 roku dotyczące wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR);

– Rozporządzenie Rady (WE) nr 1263/1999 z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie Instrumentu Finansowego Orientacji Rybołówstwa (FIFG);

Przepisy dotyczące Funduszu Spójności zostały zawarte w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1264/1999 z dnia 21 czerwca 1999 roku zmieniającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/1994 z dnia 16 maja 1994 roku ustanawiające Fundusz Spójności.

Europejski Fundusz Społeczny

EFS jest głównym narzędziem Unii Europejskiej służącym do walki z bezrobociem i rozwoju zasobów ludzkich. Został utworzony w 1957 roku. Okres programowania działań Europejskiego Funduszu Społecznego przewidzianych dla Polski to lata 2004-2006.

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich oraz Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego wraz z ich uzupełnieniami stanowią podstawę realizacji polityk wspólnotowych związanych z rozwojem zasobów ludzkich. Zawarte w nich priorytety i działania wynikają z Narodowego Planu Rozwoju i odpowiadają głównym założeniom Europejskiej

Strategii Zatrudnienia.

Europejski Fundusz Społeczny – jeden z funduszy strukturalnych, który został utworzony w celu wspierania wspólnotowej polityki społecznej. Finansuje działania państw członkowskich w zakresie walki z bezrobociem i rozwoju zasobów ludzkich. Fundusz finansuje głównie szkolenia zawodowe, stypendia, staże, doradztwo i pośrednictwo pracy, analizy i badania rynku pracy itp.

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)

Aby państwa członkowskie Unii Europejskiej mogły korzystać z funduszy strukturalnych, konieczne jest stworzenie kilku dokumentów. Pierwszym z nich jest Narodowy Plan Rozwoju – dokument określający cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz sposoby ich osiągnięcia. Jest on realizowany poprzez programy operacyjne. W Polsce jednym z takich programów jest Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich. Jego postanowienia są szczegółowo opisane w Uzupełnieniu Programu. Przygotowanie wniosku projektowego i zarządzanie projektem wymaga dobrej znajomości obu dokumentów.

Głównym celem SOP HRD jest: ***„budowanie otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich poprzez edukację, szkolenia i pracę”***.

Celem szczegółowym programu jest rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki ma zapewnić wzrost zatrudnienia oraz osiągnięcie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.

Cele SPO RZL są realizowane poprzez trzy priorytety:

Priorytet 1: Aktywny rynek pracy oraz polityka integracji zawodowej i społecznej

Celem tego priorytetu jest wzmocnienie potencjału obsługi instytucjonalnej klientów służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy oraz wyrównanie szans kobiet w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia. Priorytet ten ma również służyć osobom poszukującym pracy i bezrobotnym w ogóle, a także osobom z grup szczególnego ryzyka.

W ramach tego priorytetu realizowane są następujące działania:

1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy,

1.2 Perspektywy młodzieży,

1.3 Zapobieganie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia,

1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych,

1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wspieranie grup szczególnego ryzyka,

1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet.

Priorytet 2: Rozwój społeczeństwa wiedzy

Celem tego priorytetu jest poszerzenie dostępu do edukacji i podniesienie jej poziomu, a także podnoszenie kwalifikacji pracowników, promowanie kształcenia w zakresie przedsiębiorczości oraz upowszechnianie elastycznych form pracy. Ważne jest również włączenie nowoczesnych technologii do procesu edukacji. Celem tego priorytetu jest również poprawa jakości administracji.

W ramach tego priorytetu realizowane są następujące działania:

2.1 Zwiększanie dostępu do edukacji – promocja uczenia się przez całe życie

2.2 Podnoszenie jakości edukacji w stosunku do potrzeb rynku pracy,

2.3 Rozwój kadry dla nowoczesnej gospodarki,

2.4 Wzmocnienie zdolności administracyjnych.

Priorytet 3: Pomoc techniczna

Celem priorytetu jest wsparcie instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL, tak aby mogły one efektywnie i zgodnie z polityką Wspólnoty dysponować środkami unijnymi.

W ramach tego priorytetu realizowane są następujące działania:

3.1 Wsparcie kierownictwa dla SPO RZL,

3.2 Informowanie i promowanie działań w ramach SPO RZL,

3.3 Zakup sprzętu komputerowego.

Za realizację SPO RZL odpowiada Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. SPO RZL jest programem współfinansowanym przez Europejski Fundusz Społeczny.

W ramach SPO RZL wnioski o dofinansowanie mogą składać między innymi: instytucje rynku pracy: (publiczne służby zatrudnienia, OHP, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego), pracownicy publicznych służb zatrudnienia, jednostki naukowe, szkoły, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób bezrobotnych, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, pracodawcy oraz organizacje pracodawców, przedsiębiorców i związków zawodowych.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Głównym celem ZPORR jest: ***„stworzenie warunków do zwiększenia konkurencyjności regionów i przeciwdziałania marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu***

rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską”.

ZPORR określa również cele i kierunki oraz wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa, która zostanie uruchomiona w latach 2004-2006 z udziałem funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego jest jednym z programów operacyjnych służących realizacji Narodowego Planu Rozwoju (NPR) / Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004-2006 (NPR/CSF). Program ten rozwija cele NPR poprzez określenie priorytetów, kierunków i wysokości środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa, które zostaną uruchomione z udziałem funduszy strukturalnych w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

W ramach realizacji celu ZPORR polityka rozwoju regionalnego państwa będzie sprzyjać wzrostowi gospodarczemu, decentralizacji zarządzania państwem, przekształceniom strukturalnym regionów, zwiększeniu urbanizacji, zwiększeniu mobilności przestrzennej ludności, zwiększeniu poziomu wiedzy i dostępu do nowoczesnych technologii dla społeczeństwa i podmiotów gospodarczych.

Realizacja ZPORR będzie podlegała wielu kluczowym zasadom polityki spójności społeczno-gospodarczej UE oraz wymogom wynikającym z ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego:

- zasada programowania
- zasada koncentracji
- zasada dodatkowości
- zasada pomocniczości
- zasada partnerstwa

Cel strategiczny ZPORR zostanie osiągnięty poprzez skoncentrowanie interwencji państwa na następujących

priorytetach, które są zgodne z priorytetami polityki rozwoju regionalnego sformułowanymi w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006:

Priorytety ZPORR współfinansowane z EFS – Priorytet 2: Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Celem tego Priorytetu jest stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym i regionalnym oraz poprawa zdolności do programowania i realizacji projektów rozwoju zasobów ludzkich na tych poziomach. Szczególne znaczenie ma realizacja działań mających na celu reorientację zawodową pracowników, zanim staną się bezrobotni, oraz przekwalifikowanie osób odchodzących z rolnictwa. Działania realizowane w ramach priorytetu będą się koncentrować przede wszystkim na obszarach zagrożonych marginalizacją, w tym w szczególności na obszarach wiejskich i obszarach restrukturyzacji przemysłowej. Na tych obszarach powinna być podejmowana interwencja publiczna, dostosowana do specyfiki regionalnej i mająca na celu uzupełnienie ogólnopolskich programów wsparcia rozwoju zatrudnienia i edukacji.

W ramach tego priorytetu realizowane są następujące działania:

2.1 Rozwój umiejętności związanych z potrzebami regionalnego rynku pracy oraz możliwości uczenia się przez całe życie w regionie

2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne

2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacji

2.5 Promocja przedsiębiorczości

2.6 Regionalne strategie innowacji i transfer wiedzy

Instytucją Zarządzającą Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) jest Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Ponadto w każdym z 16 województw podlegających Instytucji Zarządzającej działają Instytucje Pośredniczące w zarządzaniu programem – Urzędy Wojewódzkie oraz Urzędy Marszałkowskie. Realizacja ZPORR jest nadzorowana przez Komitet Monitorujący ZPORR, a w każdym województwie przez Podkomitet Monitorujący Komponent Regionalny ZPORR. W każdym z 16 województw działa Instytucja Pośrednicząca w zarządzaniu ZPORR, która mieści się w Urzędzie Wojewódzkim.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Finansowanie zmian produktu turystycznego ze środków UE

Środki pomocowe Unii Europejskiej mają ogromne znaczenie dla rozwoju turystyki w Polsce i w Europie. Stopień wykorzystania środków pomocowych zależny jest od polityki regionalnej. Oprócz spełnienia formalnych kryteriów, które uprawniają do korzystania z funduszy, państwo lub region musi przedstawić swoją strategię rozwoju oraz środki przeznaczone na ten cel. Konieczne jest też stworzenie struktur organizacyjnych, które będą kierować uzyskaną pomocą i nadzorować proces ich wykorzystania. Korzystanie z funduszy wymaga także proporcjonalnego zaangażowania własnych środków pochodzących z budżetu centralnego, budżetów lokalnych, regionalnych i pochodzących od prywatnych inwestorów. Wykorzystanie funduszy przedakcesyjnych, a obecnie, w związku z członkostwem Polski w UE, funduszy strukturalnych to ważny czynnik mobilizujący

polską gospodarkę. Dlatego też gospodarkę turystyczną włącza się do regionalnych strategii, poczynając od Narodowego Planu Rozwoju, poprzez Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego, aż do lokalnych programów[1].

W Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej przez przeszło dwa lata trwały intensywne prace nad przygotowaniem Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Dokument ten 14 stycznia 2003 roku został przyjęty przez Radę Ministrów[2].

Według opracowanej w toku prac międzyresortowych koncepcji Narodowy Plan Rozwoju składa się z pięciu Sektorowych Programów Operacyjnych i Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Dodatkowo dla ułatwienia realizacji programów operacyjnych i Podstaw Wsparcia Wspólnoty został przygotowany odrębny program pomocy technicznej. Sektorowe programy są integralną częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 i służą wdrażaniu Podstaw Wsparcia Wspólnoty na poziomie centralnym.

W Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego znalazły się działania związane z rozwojem turystyki[3]. W ramach tych działań przewidziano: rozwój markowych produktów turystycznych, promocję markowych produktów turystycznych, specjalistyczne szkolenia pracowników w sektorze usług turystycznych, rozwój bazy informacyjnej i dystrybucyjnej dotyczącej usług turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług przez Internet, rozwój badań statystycznych i narzędzi badawczych, wspierających procesy zarządzania w turystyce oraz rozbudowę infrastruktury turystycznej (ze szczególnym uwzględnieniem: infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form wypoczynku, inwestycji na obszarach chronionych i w ich sąsiedztwie, inwestycji przystosowujących obiekty dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystyki, infrastruktury gmin uzdrowiskowych dla potrzeb turystyki).

Turystyka postrzegana jest jako ten sektor, który wymaga

większego współdziałania zarówno między samymi rządami, jak i między rządami, przedsiębiorstwami i jednostkami samorządu terytorialnego.

O fundusze mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, organizacje turystyczne, samorządy zawodowe sektora turystyki, organizacje pozarządowe, a także przedsiębiorstwa mające zamiar inwestować w turystykę, parki narodowe, nadleśnictwa i uzdrowiska. W przypadku projektów, których beneficjentem nie jest przedsiębiorca, maksymalna suma dofinansowania może wynieść 75% kosztów zakwalifikowanych jako poniesione przy realizacji inwestycji. Przy inwestycjach w infrastrukturę turystyczną, której celem jest generowanie znacznego zysku w przyszłości – maksymalna suma dofinansowania wynosić może 50%, zaś maksymalne dofinansowanie projektów dla przedsiębiorców to 35%[4].

Do chwili przystąpienia Polski do UE koniecznym warunkiem skorzystania ze środków pomocowych było często pozyskanie zagranicznego partnera dla realizacji projektu[5]. Dlatego też Sopot rozwijał i rozwija współpracę, aby na bazie dobrych stosunków partnerskich mieć możliwość realizowania projektów subsydiowanych z funduszy europejskich.

Sopot nawiązał kontakty partnerskie z ośmioma miastami: Frankental (Niemcy)[6] [7] [8] [9] [10] [11] [12], Naestred (Dania) , Karlshamn (Szwecja) Ashkelon (Izrael) , Ratzeburg (Niemcy), Peterhof (Rosja), Eastbourne (Wielka Brytania) i Southend on Sea (Wielka Brytania) .

Współpraca z partnerami zagranicznymi miasta Sopotu obejmowała dotychczas następuj ące zakresy tematyczne: rozwój gospodarki komunalnej, ochronę zdrowia i opiekę społeczną, ochronę środowiska, kulturę i sztukę, wymianę młodzieży oraz promocję miasta i współpracę turystyczną.

Zrealizowane do tej pory lub będące w trakcie realizacji

projekty rozwojowe miasta zostały w znacznej mierze sfinansowane dzięki pomocy programowej i kapitałowej Unii Europejskiej. Wśród projektów i programów pomocowych, z których Sopot skorzystał historycznie i współcześnie wymienić można następujące :

■ PROGRAM PHARE ECOS-OUVERTURE (Economical Cultural Partnership in Tourism) – kontynuujący projekty, ECOTOUR I i ECOTOUR II – BALBOT. Projekty dotyczyły turystyki i ochrony środowiska. Program finansowany w początkowym okresie jedynie ze źródeł Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, od 1994 roku wspierany był też przez specjalne fundusze z programu PHARE. Sopot został zaproszony do uczestnictwa w obydwu projektach.

- ECOTOUR I – Sopot stał się współuczestnikiem projektu w 1994 roku. Otrzymano 12.000 ECU celem organizacji study tours, przygotowania folderów promocyjnych i rozpoczęcia działania Stowarzyszenia Turystycznego Sopot, które było pierwszą tego typu organizacją w Polsce[13].
- ECOTOUR II – BALBOT – aby stać się uczestnikiem programu Sopot konkurował aż z 2,5 tysiącem gmin w kraju i 80 tysiącami gmin w Europie[14]. Program był rozwinięciem projektu ECOTOUR I w zakresie zagadnień związanych z modelowym funkcjonowaniem biura informacji turystycznej i finansowaniem przedsięwzięć promocyjnych[15]. Polegał on na wymianie doświadczeń turystycznych regionów, opracowaniu potencjalnych obszarów rozwoju współpracy między publicznymi i prywatnymi podmiotami oraz stworzenie systemu informacji o uczestnikach programu. Sopot uzyskał też znaczne środki na remont mola (75.000 ECU do podziału dla dwóch miast współpracujących w programie)[16].
- GRANT SZWEDZKIEJ AGENCJI DO SPRAW ROZWOJU REGIONALNEGO (SIDA – Swedish International Development Agency) – w 1994 roku rząd szwedzki przyznał miastu środki w

wysokości 5 mln koron szwedzkich, które wykorzystano do 1996 roku na udrożnienie i sprawdzenie stanu technicznego kanalizacji sanitarnej i deszczowej na odcinków około 25 km oraz poprawę stanu czystości sopockich potoków oraz wód przybrzeżnych Zatoki Gdańskiej w granicach miasta Sopotu, a w konsekwencji ponownie otwarto wszystkie kąpieliska[17].

- PROGRAM WSPIERANIA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH – Fundusz Know How – celem programu jest odnowa zabytkowej substancji budowlanej oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego. Organizacja procesu przekształceń przewidzianych na okres 10 lat, oprócz zaangażowania budżetu gminy, opłacona została z grantu uzyskanego w brytyjskim Know How Fund[18]. Aspekt międzynarodowy przedsięwzięcia stanowi, oprócz współpracy z Funduszem Know How, przygotowywane powołanie wraz z partnerskim Frankenthalem fundacji, która służyłaby jako operator całego procesu[19].
- PROGRAM PHARE – Współpracy Przygranicznej Polska – Region Morza Bałtyckiego – obejmował usprawnienia komunikacji (remont kapitalny wiaduktu PKP i drogi krajowej nr 27), na które uzyskano dofinansowanie w wysokości 170 tys. EUR.
- FUNDUSZ ISPA – pozyskano z niego środki w wysokości 15 mln EUR na realizację projektu unieszkodliwienia odpadów na obszarze gmin doliny Redy i Chylonki, co stanowiło 60% kosztów budowy kompleksowego systemu gospodarki odpadami na obszarze Gdyni, Redy, Sopotu, Rumi i Wejherowa.

Sopot uczestniczył lub jest zainteresowany uczestnictwem także w następujących projektach[20]:

- SUPORTNET (PHARE CBC/INTERREG Program) – dotyczy rozwoju sieci portów do turystyki jachtowej w rejonie Morza

Bałtyckiego (budżet w wysokości 450 tys. EUR);

- SWEBALTCOP – BIT-Houses – czyli utworzenie sieci multimedialnych ośrodków umożliwiających rozwój edukacji informatycznej oraz Internetu;
- USUN-CASE (INTERREG IIC) – polegającym na wzmacnianiu szans związanych ze współpracą miast Regionu Metropolitarnego Gdańska w sieci Miast Bałtyckich i przesłanek ich konkurencyjności (budżet 225 tys. EUR).;
- SUPERBS – dotyczący rozwoju zrównoważonego miast, urbanistyki i planowania przestrzennego (budżet 158.550 EUR);
- BALTSURD obejmujący program współpracy pięciu regionów Morza Bałtyckiego w zakresie wymiany doświadczeń i metod planowania przestrzennego, prawa zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z zasadami równoważenia rozwoju.
- INTERREG III – Sumer Cities Network – celem projektu jest wypracowanie właściwego modelu funkcjonowania miast uzdrowiskowych, nowych rozwiązań pozwalających na ich przebudowę i modernizację uwzględniającą istniejące zagrożenia dla środowiska. Program INTERREG III przygotowany jest na projekty o dużych budżetach rzędu 0,5-3 mln EUR. Sopot przyjął w tym projekcie rolę partnera wiodącego.

Nawiązane do tej pory kontakty zagraniczne Sopotu ocenić można jako korzystne, szczególnie, jeśli chodzi o ochronę środowiska. Niekorzystnym natomiast aspektem dotychczasowej współpracy jest zbyt mały udział miasta Sopot w przedsięwzięciach o charakterze inwestycyjnym.

Ogólnie rzecz ujmując, w latach 2004-2006 turystyka Polska na szczeblu regionalnym i krajowym ma szansę zyskać środki w wysokości nie mniejszej, niż 500 mln EUR, z czego przeszło 60% pochodzić będzie z funduszy europejskich. Porównując te wielkości z wysokością pomocy unijnej przeznaczonej na rozwój turystyki i wykorzystanych przez Polskę do tej pory widać, o jaką stawkę toczy się gra. Uwzględniając powyższą kwotę należy

pamiętać, że rzeczywiste wykorzystanie środków strukturalnych uzależnione będzie od spełnienia przez stronę polską określonych warunków. Dotychczasowe doświadczenia, uzyskane przy absorpcji unijnych środków pomocowych, pokazuj ą, przed jakimi trudnościami możemy stanąć w momencie, gdy do dyspozycji będziemy mieli kwoty wielokrotnie większe[21].

Celem jak najbardziej optymalnego wykorzystania środków przeznaczonych na rozwój turystyki polski samorząd powinien[22]:

- Zapoznać się z ogólnymi zasadami polityki spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej, ponieważ zgodnie z nimi do Polski będą kierowane środki pomocowe;
- Śledzić na bieżąco wszystkie działania polskich instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie kraju do korzystania z funduszy strukturalnych w zakresie finansowania rozwoju turystyki (Ministerstwo Gospodarki, samorządy wojewódzkie);
- Zapoznać się z dokumentami programowymi, określającymi wielkość i zasady udzielania pomocy ze źródeł unijnych (Narodowy Plan Rozwoju, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, strategie rozwoju województw i wojewódzkie programy operacyjne);
- Przygotować własne – lokalne dokumenty programowe określające zasady rozwoju poszczególnych dziedzin (w tym turystyki), zgodnie ze strategiami wojewódzkimi;
- Zapewnić własne środki finansowe na realizację projektów współfinansowanych ze źródeł unijnych, również w wieloletnich programach inwestycyjnych;
- Łączyć się w związki międzygminne w celu realizacji większych projektów;
- Śledzić na bieżąco informacje o obecnie dostępnych środkach pomocowych, ogłaszanych przez instytucje odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych programów;
- Przygotowywać własne projekty i ubiegać się o dostępne już teraz wsparcie w ramach poszczególnych programów i funduszy UE;

- Po zakwalifikowaniu projektu do realizacji i uzyskaniu wsparcia ze środków UE, ściśle przestrzegać obowiązujących przepisów regulujących korzystanie z pomocy unijnej;

Zadbać o właściwe przygotowanie własnego personelu, który będzie zaangażowany w przygotowanie zatwierdzanie odpowiednich dokumentów aplikacyjnych.

---

[1] P. Majcher, Mechanizm wykorzystania Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej do wspierania polskiej turystyki, w: Unia Europejska a przyszłość polskiej turystyki, SGH w Warszawie, Warszawa 2003, s. 313 – 314.

[2] Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest budowa nowoczesnej gospodarki, opartej na wiedzy, zdolnej do trwałego, zrównoważonego rozwoju, z nowymi, trwałymi miejscami pracy w konkurencyjnych regionach. W związku z uczestnictwem Polski w Unii Europejskiej NPR ma stanowić podstawę planowania poszczególnych dziedzin interwencji strukturalnych, jak i zintegrowanych wieloletnich programów operacyjnych o charakterze horyzontalnym i regionalnym. Zawiera on propozycje celów, działań oraz wielkości interwencji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności ukierunkowanych na zmniejszenie dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym pomiędzy Polską a Unią Europejską.

Na podstawie tego dokumentu Polska prowadzić będzie uzgodnienia z Komisją Europejską w zakresie Podstaw Wsparcia Wspólnoty – określających i potwierdzających zaangażowanie środków finansowych Wspólnoty w realizację celów i priorytetów przedstawionych w Narodowym Planie Rozwoju.

Głównymi zasadami NPR są: proinnowacyjność, polityka prozatrudnieniowa, zrównoważony rozwój, równość szans kobiet i mężczyzn. Narodowy Plan Rozwoju zawiera: szczegółowy opis

sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju, wytyczenie celów i struktury priorytetów, uzasadnienie struktury celowej na podstawie dokumentów planistycznych (strategie) opracowanych w kraju, zarys programów operacyjnych, poprzez które NPR będzie realizowany [O. Piekarzewska, Wykorzystanie funduszy strukturalnych do wsparcia przedsięwzięć turystycznych w świetle prac nad Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004-2006, w: Unia Europejska a przyszłość polskiej turystyki, SGH w Warszawie, Warszawa 2003, s. 41-43].

[3] Grupa działań w ramach rozwoju turystyki podzielona została na 4 obszary wyodrębnione przez Komisję Europejską w kategorii 17 „turystyka". Są to: 171 inwestycje materialne (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe), 172 inwestycje niematerialne (rozwój i świadczenie usług turystycznych, działalność sportowa, kulturalna, wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe), 173 usługi dla sektora turystycznego, w tym MŚP (działalność promocyjna i informacyjna, konferencje i targi handlowe), 174 specjalistyczne szkolenia zawodowe w dziedzinie turystyki [Wykorzystanie funduszy strukturalnych do wsparcia przedsięwzięć turystycznych w świetle prac nad Narodowym Planem Rozwoju, www.pot.gov.pl z dnia 25.04.2004].

[4] „Gazeta Prawna – Biznes i Prawo" Nr 157/2003, www.infor.pl z dnia 20.05.2004.

[5] Por. B. Libuda, Współpraca zagraniczna Sopotu, „Gazeta Miasta Sopot", Nr 33/1998, s. 4.

[6] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr X/88/90 z dnia 13.12.1990 r.

[7] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr X/86/90 z dnia 13.12.1990r.

[8] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr X/87/90 z dnia 13.12.1990 r.

[9] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr XLI/394/93 z dnia 03.04.1993 r.

[10] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr XVL/167/95 z dnia 14.09.1995 r.

[11] Uchwała Rady Miasta Sopotu Nr VIII/111/99 z dnia 02.07.1999 r.

[12] Informacje uzyskane w Urzędzie Miasta Sopotu, Sopot, maj 2003 r.

[13] M. Wątorska-Dec, Strategia promocji inwestycji…, op. cit., s. 59.

[14] Przez turystykę do Europy, „Gazeta Miasta Sopot", Nr 7/1997, s. 2.

[15] G. Murawska, Sopot przyszłości, „Wieści sopockie", Agencja Wydawnicza Natali, Sopot, październik 2002, s. 3.

[16] M. Wątorska-Dec, Strategia promocji inwestycji…, op. cit., s. 59.

[17] J. Warda, W. Kłosowski, Programy pomocowe dla samorządów 1999/2000, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999, s. 95.

[18] Tamże, s. 79.

[19] X lat Samorządu w Sopocie w latach 1990 – 2000, Urząd Miasta Sopotu, Sopot 2000, s. 35.

[20] Informacje uzyskane w Urzędzie Miasta Sopotu, Sopot, maj 2003 r.; M. Wątorska-Dec, Strategia promocji inwestycji…, op. cit., s. 60.

[21] L. Butowski, M. Wątorska – Dec, M. Żukowski, Finansowanie

rozwoju turystyki ze środków Unii Europejskiej. Poradnik dla samorządów terytorialnych i przedsiębiorców turystycznych oraz organizacji pozarządowych, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A., Warszawa 2002, s. 138.

[22] Tamże, s. 138 – 139.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.